

Manon Uphoff

DE VANGER
DE BASTAARD

TWEE NOVELLEN

2014
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

INHOUD

De vanger	7
De bastaard	87

DE VANGER

voor P

Und laß uns die Gespräche rascher treiben
Denn wir vergaßen ganz, daß du vergehst

Bertold Brecht – *Entdeckung an einer jungen Frau*

Het huis was oud. Verwaarloosd. Toen ze een meisje was, woonde de vrouw er met de vader, de moeder en de vijf broers. Maar de broers groeiden op. Een voor een verlieten ze het huis. En de vader werd oud, ziek en stierf, en vanaf dat moment was ze er alleen.

*

In de kamer waar hij maanden heeft gelegen, zijn de zware gordijnen nog steeds gesloten. Onder het verhoogde ziekenhuisbed staat een po met een deksel. En op het tafeltje naast het bed liggen nog veel van zijn spullen: het versleten leren omslag van een agenda, een pijp, een vulpen, een kunstboek.

De vrouw staat bij het bed. Haar hand raakt even licht de lakens en dekens aan, dan gaat het gebaar, dat lijkt op strelen, over in het praktische rechtekken van lakens en dekens. Ze kijkt naar het kastje met de voorwerpen en gaat voorzichtig op de rand van het bed zitten. Pakt de vulpen. Speelt ermee. Haalt de dop eraf. Zet hem er weer op. Erop. Eraf. Erop. Eraf. Legt hem terug. Slaat het kunstboek open. Er valt een foto uit van een vrouw met slordig opgestoken haren. Haar gezicht is alleen van de zijkant zichtbaar. Even draait ze haar hoofd in dezelfde richting, dan

legt ze de foto terug en sluit het boek. Later, als ze opstaat en de gordijnen opent, schrikt ze van het licht dat plotseling door de kamer valt, van het stof dat begint te dansen en te deinen op de banen. Sluit ze haastig.

Gaat de kamer uit en loopt de lange gang door. Overal aan de wanden hangen foto's. Zwartwitfoto's van lang geleden, toen ze kinderen waren.

Dat de vrouw in het huis zou blijven, had haar vijf broers volkomen natuurlijk geleken. De voorwaarden waaronder dit zou moeten gebeuren (ze zou zorg dragen voor de nalatenschap, en voor het herstel en de renovatie van de ouderlijke woning) werden officieel bij de notaris vastgelegd.

De notaris heeft last van een flink aantal kleine hebbelijkheden, die hij tijdens de bespreking van de overeenkomst een voor een tentoonspreidt. Hij raakt meerdere malen zijn neuspunt aan, trekt twee keer aan zijn onderlip en tikt met zijn wijsvinger tegen elk vel van de overeenkomst. Haar broers luisteren alsof het ze allemaal welbekend is. Jongste draait aan zijn manchetknopen, alleen Oudste kijkt haar af en toe aan. Ze tekent.

Na afloop, na het handen schudden, het praatje in de hal van het kantoor, nemen ze afscheid van elkaar. Luidruchtig, zoals bij mensen tussen wie de intimiteit al is gaan eroderen.

Het zou gemakkelijk zijn om van de man te zeggen: hij is timmerman, en groot en goedgebouwd, zijn lichaam verleent gewicht en geluid aan zijn voetstappen, je kunt horen waar hij loopt, maar misschien is het genoeg te zeggen dat hij groot en zwijgzaam is. Als er zoiets bestaat als een speciale kwaliteit, een eigenschap die zich los van andere laat waarnemen, een element waarmee een mens het best kan worden gekarakteriseerd en samengevat (ook al vrezen we dit van alles het meest) dan geldt voor de man: stilte ligt diep in hem ingebed. Over hem zouden vroegere meisjes zeggen dat hij – hoewel niet zonder hartsucht – afwezig met ze had geslapen, al leek hij soms verwonderd over de warmte en energie die zich kon ophopen in hun lenige, gladde ledematen, en was hij af en toe ontroerd door de magerheid van hun witte benen of de rode huid rond hun knieën.

Later wist de man zich te herinneren dat – toen de vrouw hem binnenliet – op haar gezicht duidelijk te zien was dat ze moe was. Ze had hem traag de hand geschud en haar ogen waren opgezwollen, alsof ze had gehuild. Eigenlijk vond hij die eerste dagen alles aan haar langzaam, alsof ze in een roes verkeerde.

*

Ze lopen samen door de lange gangen, langs de verschillende kamers, die de vrouw hier en daar voor hem opent.

Met pen en aantekenblok in de aanslag kijkt hij zorgvuldig rond, maakt – terwijl ze voor hem uitloopt en hem de te repareren dingen wijst – nu en dan een notitie. Geroutineerd glijden zijn handen langs deurlijsten, zijn knokkels bekloppen het hout. ‘Het is allemaal erg oud,’ zegt de vrouw verontschuldigend. ‘Mijn vader heeft hier heel veel zelf gemaakt.’ Ze gaat hem voor de trap op. ‘Hij had natuurlijk niet altijd de goede materialen.’

De man klopt op een stuk besneden houtwerk. ‘Maar dit is heel goed gedaan,’ zegt hij.

En in het hele huis, langs alle wanden, heeft hij de foto’s gezien. Van een vrouw met een mooi, maar onbenaderbaar gezicht en donkere, in elkaar overlopende wenkbrauwen, met wie ze enkele trekken leek te delen. Van jongens in stijve overhemden, op volgorde van grootte gegroepeerd achter een meisje met een witgeschminkt gezicht in een lange bloedrode kimono. En ook een foto van een grijze mastiff naast een lange man in een jas, en tal van andere vreemd aandoende, maar desolate foto’s. Zowel vanbinnen als vanbuiten, vond hij, straalde het huis verloren grandeur uit.

De vrouw leidt hem door de tuin. Wijst naar de gevel, de bekapping, de kozijnen. Op het gras staat een ouderwetse handgemaakte schommel, waarvan het

hout aan de zitting is aangetast en de blauwe verf afgebladderd. Als ze zich omdraait, kijkt hij even naar haar. Ze draagt laarzen die knellen bij haar kuiten.

*

Het verbaasde de man later: de scherpte van zijn herinnering.

In de dagen daarna – toen hij al volop bezig was met de herstelwerkzaamheden buiten, aan de gevel – zag hij haar soms door de ramen, in de verschillende ruimtes van het huis, bezig met het ordenen en catalogiseren van foto's en documenten.

En de vrouw zag de man terwijl hij bezig was. Zo kwam het dat ze – zonder dit van elkaar te weten – al gewend raakten aan de geluiden van elkaars voetstapen.

*

Op een dag, terwijl de vrouw luistert naar de geluiden van buiten, de man hoort lopen naast het huis, hem achter het raam heeft zien bewegen als een schim, stopt ze waar ze mee bezig is: het zorgvuldig schoonmaken van het jachtgeweer van haar vader, staat op en loopt naar de keuken.

Het schemert. In de keuken staat het bovenraampje open en ze kijkt naar de geiser en de gasvlam die flak-

kert in de tocht, de doek waarmee ze het geweer heeft gepoetst in haar handen. Kijkt naar buiten. Dan opent ze de koelkast en schenkt een glaasje jenever in. Zet de fles terug. Kijkt opnieuw door het raam in de keukendeur. Opent de koelkast weer en neemt de fles eruit.

Met het drankje op het blad loopt ze naar buiten. Daar staat ze even – zoekend.

De man bevindt zich boven haar, op de steiger. Hij kijkt naar haar.

‘Het is koud,’ zegt de vrouw. ‘Nog een kwartier, dan is het donker.’

Hij knikt. Klimt naar beneden en neemt het tulpvormige glaasje van het blad. ‘Het huis is erg groot,’ zegt hij. ‘Het vraagt meer tijd dan ik dacht.’

‘Niet als je met veel mensen bent,’ zegt ze. ‘Dan is het soms te klein.’

Hij drinkt het glaasje rustig leeg. Zet het terug en bedankt.

‘Als je er nog een wil...’ Ze zegt het in een vlag van paniek. Denkt: als hij het leeg heeft, zal hij weggaan.

‘Tegen de kou...’ zegt ze.

De man kijkt naar de handen van de vrouw, naar de korte, afgekloven nagels waar de vingertoppen als de kussentjes onder aan een kattenpoot overheen groeien.

De lucht is donkerblauw. Tussen de donkere struiken glanst zijn zilverkleurig busje en licht het op tussen het groen. Ze kijken er even naar.

‘s Ochtends kan ik hem altijd meteen horen, als hij

er aankomt,' zegt de vrouw. 'Al rijden er nog zoveel auto's, dan haal ik hem er toch tussenuit.'

Ze schrikt. Even lijkt het erop dat ze zich wil omdraaien.

Dan is daar plotseling zijn hand tegen de achterkant van haar hals, zijn droge, koele palm die stevig en rustig tegelijk tegen de huid drukt. Eerst is hij bang dat ze weg zal lopen, maar ze loopt niet weg, ze blijft staan en even later buigt ze haar hoofd en voelt hij de tegendruk van haar hals tegen zijn hand.

Door het raam ziet hij de lege woonkamer. De tafel waarachter ze heeft gezeten, de spullen die ze er slordig op heeft achtergelaten.

De man is gulzig en gretig. Hij duwt zijn hoofd tegen haar aan zoals een hond zijn kop in je schoot drukt. Houdt haar zo stevig vast dat ze kermt.

'Meisje,' zegt hij.

En ook dat het lang geleden is dat hij bij een vrouw was.

Ze liggen naast elkaar. Op de grond staat een dienblad met etensresten, met lege koffiekopjes, schaal-tjes en glazen. Het is duidelijk dat ze bijna de hele dag in bed zijn gebleven.

'Was dit altijd je kamer?' vraagt de man.

'Sliep je hier toen je een meisje was?'

De vrouw kijkt rond alsof ze de ruimte voor het

eerst ziet. Er hangt niets aan de wand. De muren zijn helemaal wit.

‘Nee. O nee,’ zegt ze. ‘Ik had een enorme kamer. Mijn kamer was net een boudoir... bloemenbehang... spiegels... Ik kon mezelf overal zien... altijd.’

Ze kijkt hem aan.

‘Nu heb ik liever een lege kamer,’ zegt ze.

*

Met een haast die anderen zorg zou hebben gebaard, hechtten ze zich aan elkaar en na een tijdje was het alsof de man al bijna was ingetrokken. Beiden bleven bezig met de eigen taken. De vrouw met het catalogiseren en opruimen van de dingen die haar vader aan de wereld had gelaten, ze betastend en ordenend met lichte vingertoppen. De man herstelde het huis. Bracht het terug in de oude staat. Zorgde ervoor dat beetje bij beetje de authentieke tegels onder de verrotte houten vloer vandaan kwamen, dat oude panelen werden hersteld, kozijnen vervangen, de trap zijn stevigheid herwon.

Ze hield er erg van te horen hoe hij bezig was, de geluiden van de verschillende werkzaamheden.

De vrouw loopt door de gang naar de kamer waar haar vader de laatste maanden van zijn leven had doorgebracht. Opent de deur en wacht. Nog steeds staat daar het hoge ziekenhuisbed met de lakens en de dekens en liggen zijn spulletjes zwijgzaam op het kastje. Het is er donker, bedompt en benauwd.

Ze schuift de gordijnen opzij, opent de ramen, begint met het afhalen van de lakens en de dekens. Zijn spullen verzamelt ze als volgt: ze neemt de kamerjas van het haakje, spreidt hem open en legt ze in de jas, die ze opvouwt tot een zo klein mogelijk pakketje, een bundeltje, dat aan de ceintuur omhooggehouden kon worden. Met het pakketje op schoot zit ze nog even op bed. Luistert naar de werkgeluiden beneden. Zijn steunend ademen.

Als ze hem waste en het water over zijn rug op de schapenvacht druppelde, rilde hij. Moest hij plassen, dan hielp ze hem met een zakje dat om zijn krimpens lid werd vastgemaakt. Ook schoof ze de witte po onder zijn billen. Zijn huid was dun en zacht geworden als sitspapier.

In de hoge, donkere kast een eindeloze rij maatpakken. Op planken witte dozen met schoenen. Strop-

dassen op speciaal daarvoor bestemde hangertjes. Ze neemt een rij pakken uit de kast. Legt ze met hanger-tjes en al op het afgehaalde bed. Opent een ander deel van de kast. Rijen en rijen overhemden. Aan de bin-nenkant van de kragen zwart met goud bestikte merk-jes.

Hij was uit het leven gegleden, zacht en eenvoudig als een jongen op een slee, op een koude winterdag – rode wangen, een dikke jas – op een slee die begint te glijden. Eerst langzaam, dan met hogere snelheid, en een kort moment van schrik als de dingen in elkaar overvloeien: boomluchthuis-tuinheuvel boomluch-tuiheuvel, en de vaart almaar groter en groter wordt.

Beneden in de gang is de man wrikkend bezig houten planken weg te halen, zodat de oude tegels eronder zichtbaar worden. Een zwaar en moeizaam karwei. Hij moet het hout echt wegsteken hier en daar. Als hij opkijkt, de koevoet in zijn hand, staat ze boven aan de trap met een paar overhemden over haar arm. Ze staat stil, alsof ze hem iets wil vragen.

Dan loopt ze terug naar de kamer en hangt de overhemden, die koel en zijdeachtig aanvoelen, weer terug.

Met de lakens passeert ze de plek waar hij werkt. Hij streelt haar kuit terwijl ze langsloopt. Ze staat even stil, laat hem rustig haar kuit strelen. Dan loopt ze naar buiten, de tuin in.

Door de openstaande deur ziet de man hoe ze een jerrycan leeggiet over een stapel lakens die ze in het midden van de tuin heeft gelegd. Ze zit op haar hurken, het doosje *säkerhets tändstickor* in haar handen. Neemt er een lucifer uit, strijkt de zwavelkop langs de kant en steekt de lakens aan. Wacht. Als ze echt goed branden, staat ze op en gaat op het bankje zitten. Kijkt met veelvuldig knipperende ogen naar de brandende hoop. Rookt langzaam een sigaret.

Geluid van opwapperende lakens in vlammen.

Geknetter.